

[0457] IN MIDFRYSK BRULLOFTSRYM UT 1760

De boargemaster fan Snits, Mr. B. van Haersma Buma, fornijde my lêsten, dat yn famyljepapieren in Midfrysk dicht foun wie. In deimannich letter hie ik dêr al in fotokopy fan yn 'e hûs mei in skriuwen dat de tekst ûntdutsen wie fan in uterlike neef, Mr. W.W. Hopperus Buma to Warnsveld, en op dit pas yn bisit is fan 'e hear J.C. Hopperus Buma to Amersfoort. Foar al it stjûrde wol ik de earste boarger fan Snits hjir tige tankje. Mei it Midfryske rym kaem ek in Hollânsken-ien foar 't ljocht, dêr't wy út opmeitsje kinne dat beide yn 1760 skreaun binne. Wy litte nou earst de dichters sels oan it wurd en sille dan inkelde opmerkingen oan har pinnefruchten taheakje.

Oppe Boost en Brulloft ven.
Gerlof Wijbes Buma. en Bottje Dorhout.

- Mij Tinkt k' mat wol een bijtke Schruwe.
Oppe Boost ven disse jonge Luwe.
En sisse ijn Rijm ijn, het Begin.
Ven herre Gærkomst dat ik Gin.
- 5 In Wins oon Har wat ærne Menschen.
Ynne Wrād bejeerje kinne en Winsche.
Nei lijf en siel wol God jimme Jaan.
Volle Goeds, al het er is van dwaan.
Om hier te libbien wol vernoegge.
- 10 Wat uws ken blijd meitse en verheugge.
Heeg Wirde Twaa jimme matte bekinne.
Dat mej greut Goed jimme nu al binne.
Beschenst ven boppe. Betankje God.
Vor sok een heul uitmuntend Lot.
- 15 As hij jemme Joug: Tjenje hem Gewillig.
Meij alle Magt, dats ruugt en billijk.
Du Witste Wol stalke, hoe 't mat Wesse.
Wat ynne Bijbel stiet te Lessen.
Dat hetste oppe Hæge scholle Leert.
- 20 En æk boppe Onruugt en Verkeert,
Hoe vier dat wol dwaan is te prijsjen.
Meij Wird en Work dat te bewijsjen.
Oon elks het Goede dat men Wijt.
Dat s' lof. Al 't jinnege ien Mens besit.
- 25 Dat juwt uws God syn hæge Wille.
Dij s' goed dij meije wij nooit bedille.
Dat matte wij dwaan an hem altyd.
Vol wing Tjenje Verhuuge en Blyd.
Ore liuw te dwaan sa as wý Winse:
- 30 Dat uws ven har geschie, habbe Menschen.
Oer al en altijd prijsd. Volge neij.
Het goede, en gong oppe ruugte Wey.
Het ken en sil nooit oors uitkomme.
Het Euwig heijl is voor de Vromme.

A: D:

It Hollânske fers, dat ús útslútsel jowt oer de datearring fan it Fryske, is lyk as neikomt:

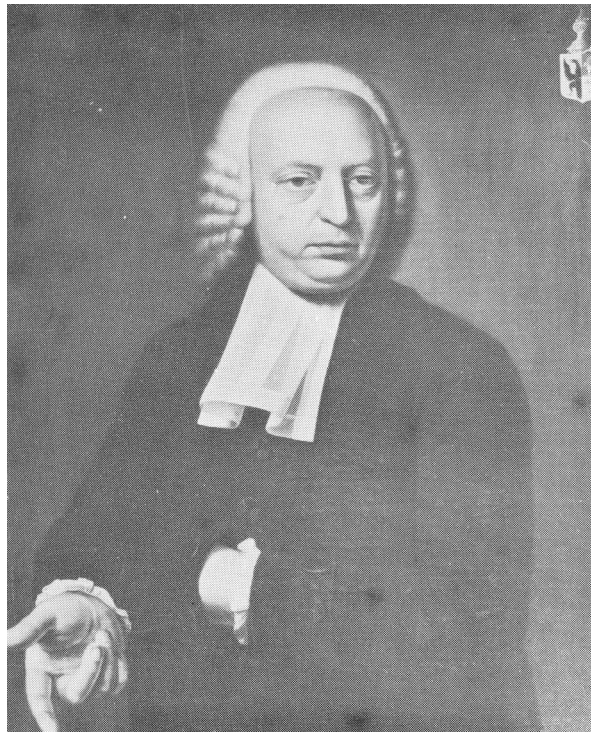
An den Weledlen Heer
 en Mr Gerlacus Buma
 J.U. Dr Bruidegom
 en Mejuffrouw Bottje Dorhout Bruid
 in den Egt verenigt den 2 Juli 1760 te Leeuwarden
 De Poezij helaas! Geweken uit mij sin
 Mijn lier al lang verroest an Wilgen opgehangen
 Die wort weer veerdig als men spreek van suivre min
 dan slaat se toonen die een blos breng op de wangen.
 Want wat is waardiger dan eene duegsaam vrouw
 al wat men glansrijk noemt, moet voor die glans verdwijnen
 daar is niet suiverder dan eene opregte trouw
 haar waarde werd geschat selvs booven de Robijnen.
 Is nu bevalligheid bedrog, een schoone Leest
 Maar ijdelheid: t is waard¹ onder dese beide
 kan sijn een waarde vrouw die ook den heere vreest
 en Godt alleen verkiest, dat die haar steeds geleide,
 Die sulk een Egtgenoot dan tot sijn deel verkiest
 die sal hier vroeg en laat in al sijn handel merken
 Als beider lievd sig steeds in beider lievd verliest,
 dat God haar liefen sal en seegenen hun Werken
 hebt gij heer Buma nu gevonden sulk een schat
 is Bottje Dorhout dan een Bruid van dese Waarde
 dan kunt gij rekenen dat al wat sinnen Vat
 bij deesen hoogen prijs is niet als stof der aarde
 maar Weet wanneer uw siel met de haare sij gesmeet
 in een en door den band des huiwlijks vast verbonden.
 dat gij hier deelen sult in liefde en ook in leet:
 dog daar de liefde woont wordt liefde niet geschonden
 Leeft dan in liefde leeft in Vreede tot den dood:
 Laat alle menschen u om uwe liefde agten :
 Uw nageslagte werd van telgen noit ontbloedt
 maar sij in segening tot veele nageslagten.

P:I:MDr=

Sa't it Hollânske fers hjirboppe útwiist, binne Mr. Gerlof Wijbes Buma en Juffer Bottje Dorhout op 2 july 1760 to Ljouwert troud. Hwa wiene nou de jonge lju, oan hwa't de rymstikken opdroegen waerden? Lit ús yn it jier fan 'e frou bigjinne mei de breid, Bottje Dorhout. Op 'e heechtiidsdei fan har libben wie se 25 jier âld, hwant hja is op 13 jannewaris 1735 berne to Ljouwert, dêr't se op 16 jannewaris dat jiers doopt waerd. Hja wie de op ien nei âldste dochter fan Bernardus Dorhout (1703-1789) en Neltie

Mercator (1713-1789). Har heit, in lekkenkeapman, moat doedestiids yn it Ljouwerter formidden in man fan kwizekwânsje west ha, om't er 45 jier lang (1744-1789) as froedsman de stedssaken mei bioardere hat. Yn dat tiidrek waard er trijeris ta "skepen" keazen (1749-1752; 1756-1759; 1763-1766) en bûtendat hat er mear as ienris it boargemastersamt waernommen, t.w. fan 1769-1772, yn 1776 en 1777. Hoe'n foaroansteand man at er wie, docht ek hjiroan bliken, dat de stêd Ljouwert him as folmacht stjûrde nei de Lânde fan Fryslân yn 1760, 1762, 1768-1773, 1775-1778, 1780, 1781 en 1783. Dy bisûnderheden haw ik allegearre helle út it *Nederland's Patriciaat*, jg. 22 (1935-1936), s. 42. Hwa't mear oer it slachte Dorhout witte wol, kin dêr syn gading fine.

De breugeman, Gerlof Wijbes Buma, kaem op 20 augustus 1732 to Snits op 'e wrâld en waard dêrsanne doopt op 24 aug. 1732. Yn it Fryslân fan dy dagen hat er syn plak goed skjinmakke. Oant nou ta wie bikend, dat er as 23-jierrige mei syn stúdzje to Frjentsjer út ein sette. Dat is ryklik let, soe men sa sizze, de jongfeinten, dy't trochlearden, gongen doe meast fan 'e Latynske skoalle nei de akademy, as se sahwat 18 jier âld wiene. Dochs wie Gerlof fan dat oangeande gjin útsûndering, sa docht nou bliken, hwant hy moat earst in skoft yn Grins studint west hawwe. Yn it *Album Studiosorum Academiae Groninganae* (Groningen 1915), spj. 204, komme wy *G. Buma, Frisius, L.A.* tsjin, dy 't op 12 septimber 1750, dus 18 jier âld, yn it nammeregister opnommen is. Hy hat him sadwaende earst om utens útlein op 'e *artes liberales*, de sawn "frije" kunsten en wittenskippen, dêr't spraekleare, rhetorica, dialektyk, rekkenkunde, mjitkunde, stjerrekunde en muzyk ûnder forstien waerden. Nei fiif jier hat er de stúdzje tichter by honk fuortset. Doe teach er nei Frjentsjer, dêr't er him op 10 septimber 1755 as *Gerlof Buma, Sneca Frisius* ynskriuwe liet. It jiers dêroan, 1756, stiet er yn 'e list fan Frjentsjerter studinten te boek as *Gerlof Buma (Snecanus), iur. cand.*³. Nei't er al yn 1757 abbekaet by it Hof fan Fryslân wurden wie, waard er yn 1762 pensionaris fan Ljouwert, yn 1765 fan Dokkum, yn 1767 fan Dantumadiel en Lemsterlân, yn 1771 fan Haskerlân en yn 1777 fan Fast-Dongeradiel. Yn it lêst fan syn libben wie er presidint fan it Hof fan Fryslân (1801-1807). Dêrnjonken hat er forskate oare posten ynhawn, lykas fâd fan it Stedsweeshûs to Ljouwert (1775-1780), fâd fan it Ald Boarger Weeshûs dêrre (1786-1807) en bihearder fan 'e weespleats Tsjallinga-state to Westernijtsjerk (1777-1807). Hy is op 28 augustus 1807 rêst to Ljouwert en syn frou, Bottje Dorhout in goed jier letter op 3 desimber 1808. Foar de steat fan tsjinst fan Gerlof Wijbes Buma haw ik tankber gebrûk makke fan it niisneamde *Nederland's Patriciaat*, jg. 22 (1935-1936), s. 42-43. Oer syn sibben ljochtet jg. 50 (1964) fan 'e selde rige ús op s. 100 moai wiidweidich yn. Op it lêstoanhelle plak binne ek de portretten fan him en syn oare helte ôfbylde, dy't op it stuit yn 'e samling famyljestikken fan

Gerlof Wijbes Buma

Bottje Dorhout

Frou M.M. Hopperus Buma-Kolff to Hilversum sitte. It stiet ús wakker oan, dat wy dy útbyldingen by dit stikje opnimme meije.

It leannet de muoite om nou út to plúzjen, hwa't ûnder de foarletters A.D. biskûlgiet. Dat wie grif net de skraechwurk trije jier âldere suster fan 'e breid, Aukjen Dorhout (1732-1806), hwant dy soe, tinkt ús, net de wurden fan r. 17: "Du Witste Wol *stalke*, hoe't mat Wesse" brûkt hawwe. Sa'n oanspraek mei "stalke" wiist earder op in manminske as makker fan it rym. Boppedat wol ús net oan, dat in sahwat trije jier âldere suster it pear yn sa'n styl tasprutsen hawwe soe as yn it fers bart. Yn 'e goed tritich rigels komt trijekear it wurd "God" foar, de breugeman wurdt foarhâlden "hwat yn 'e bibel stiet to lêzen". Om't alles hwat wy bisitte in godsjeft is, achtet A.D. "'t woldwaen mei wurd en wurk" in greate deugd. Dêrom krije de trouwers de rie om ús Leaven Hear mei blydskip to tsjinjen, it goede nei te folgjen en op it rjochte paed to bliuwen, hwant dan sil ienris bliken dwaen, dat "it ivige heil foar de fromme is". Né, yn 't wolnimmen, sa'n taspraek forwachtsje ik op in bruiloft net fan in jongfaem, sokke tinzen passe better by in dûmny. En dy wie der yn 'e famylje, Dû. Ambrosius Dorhout, de breid har omke, dy't by it houlik fan Gerlof en Bottje de seis krúskes al hast op 'e rêch hie. Dy sielehoeder wie ntl. op 11 july 1700 berne to Ljouwert, yn 1718 as *Ambrosius Dorhout, (Leovardiensis)* ynskreaun oan Fryslâns Hegeskoalle en yn 1726 biroppen to Garyp, dêr't er 19 jier stien hat. Yn 1745 waerd er foargonger fan 'e tsjerklike gemeente fan Dokkum en yn 'e stêd fan 'e grenaten is er oant syn dea ta op 17 maart 1776 bleaun. De net-troude pastor koe wakker mei de pinne omgean, op wittenskiplik mêd hat er net swak byspile. Forskate taelkundige en godgelearde bydragen fan sines binne ôfprinte yn it tydskrift *Boekzaal* (û.o. yn 1726, 1745, 1759 en 1776). As aparte útjeften waerden û.o. syn *Naspeuring van de eygen aart van het heilig avondmaal* (Leeuwarden 1742) en in mânsk Latynsk wurk *Animadversiones in loca selecta veteris testamenti et imprimis in Jobo* (Dokkum 1772) yn it ljocht jown³.

Nou't de makker fan it Fryske brulloftsrym to plak brocht is, moatte wy gear oer de dichter fan it Hollânske fers, dy't syn stik ûnderskriuwt mei P.I. en himsels M. Dr. (Medicinae Doctor) neamt. Ek dy man, sa fornimt men al gau, wie aerdich bibelfêst, mar oars as de âldfeint Ambrosius Dorhout hâldt er mear de praktyk fan it houlikslibben foar eagen. Hy priizget de Leafde (mei in haedletter!) en sjongt de lof fan in deugdsume frou, dy't neffens Spreuken 31:10 de robinen fier yn wearde to boppe giet. De skriuwer fan dy rigels moat it pearke, of alteast ien fan har beiden, goed kend ha. Om't de breugeman Gerlof Wijbes Buma fan Snits kaem, tocht ús meiwurker Drs. O. Vries by de letters P.I. fuort oan Petrus Idema, dy't yn dy snuorje dokter to Snits wie. Drs. Vries hat, eare hwa't eare takomt, de spiker op 'e kop slein. Dat moat sûnder

mis de oplossing wêze. Foar de libbensgong fan dy 18de-ieuske hielmaster geane wy to seil op hwat yn it *Familieboek Idema* (1968)⁴ oer him biskreaun stiet. Hy is yn 1705 berne to Grins, bigoun op 19 augustus 1723 mei syn stúdzje fan 'e medesinen oan 'e Grinzer universiteit en hat dêr op 11 maeije 1729 de doktorshoed krige. Trije jier nei syn promoasje, op 27 maeije 1732, boaske er to Lekkum oan Sara Wassenbergh (1696-1751), in muoike fan 'e forneamde Frjentsjerter heechlearaer Everwinus Wassenbergh. Yn Snits hat er lange jierren it doktersbirop útoefene en is dêr op 7 okt. 1773 forstoarn. Ornaris komt in dokter mei in drokke stedspraktyk net oer skriuwen gear. Dochs fine wy Petrus syn namme ienris yn 'e literatuer, as der strideraesje tusken faklju oer de longproef ûntstiet. Dy striidskriuwerij gong los, doe't Bernardus Idema syn *Gedagten over het drijven en zinken der longen van een nieuw-geboren kind op het water* (Leeuwarden 1739) útjown hie. Foar- en tsjinstanners fan 'e man oppenearren har doe. Petrus Idema, dy't gjin famylje fan 'e skriuwer wie, die ek mei en liet in blauboekje printsje mei de titel *Anmerkingen tegens en over de Gedagten van den vorigen* (d.i. B. Idema), Leeuwarden 1740, 46 siden⁵.

Mar om wer op it Hollânske brulloftsdicht del to kommen: doe't Petrus Idema dy rigels op papier sette, wie er 55 jier âld en hast al 9 jier widner. By it lêzen fan syn seinewinsk fiele wy de gloede yn syn wurden, as er - faeks tinkend oan syn forstoarne frou - foar de jonge lju it byld fan oprjochte, wiere, kristlike leafde opropt.

Mei in mannich taelkundige opmerkingen oer it Fryske rym sille wy ôfbreidzje. De makker Dû. Ambrosius Dorhout wie berne to Ljouwert, mar syn âlden kamen beide út Skoatterlân, syn heit Pijter Tietes Dorhout (1662-1710) fan Nij-Brongergea, syn mem Aukien Pyters (1663-1751) fan It Hearrenfean. Dat Ambrosius fan syn heit-en-dy Frysk heard en leard hat, is hjir en dêr oan syn taelgebrûk noch to merkbiten. Sa wiist *heul* yn rigel 14 foar 'hiel, heel' dúdlikernôch nei it Suden fan 'e Wâlden. Opfallend is fierders de foarm *ruugt* 'rjucht, rjocht' yn r. 16, 20 en 32, om't dêr it *j*-elemint fan it oarspronklike twilûd mist. Noch hjoed-de-dei komt de fuortsetting *rocht* yn 'e súdlike Wâlden foar, forlykje J.J. Hof syn *Friesche Dialectgeographie*, s. 239. Ien wurd mei by einsluten wol in kromke útliz by, to witten *wing* yn r. 28: "Dat matte wij dwaan an hem altyd Vol *wing* Tjenje Verhuuge en Blyd". Dat riedselige substantyf *wing*, dêr't men lang op omstammerje kin, is oars net as in hwat ûnkrekte en forrifeljende stavering fan *wiing* < *wiinge* 'wijing', dat al yn it Aldfrysk foun wurdt. It Middelnederlânsk koe ek *wiinge* mei dêrnjonken allyksa de skriuwwise *winge*⁶). Neffens dûmny moatte wy God dus altyd "fol wijing (= tawijd, ynmoedich), fleurich en bliid tsjinje". Sa is ek troch dizze fynst út 1760 ús kunde oan it forline wer greater wurden.

W.J. Buma

Noaten:

1. Lees: waar.
2. *Album studiosorum academiae Franekerensis (1585-1811, 1816-1844), I Naamlijst der studenten*, onder redactie van Mr. S.J. Fockema Andreae en Drs. Th.J. Meijer. Franeker 1968, s. 356 (nû. 12890) en 357 (nû. 12930).
3. Sjoch oer Ambrosius Dorhout: Jr. Mr. M. de Haan Hettema en Mr. A. van Halmael, Jr., *Stamboek van den Frieschen Adel II*. Leeuwarden 1846, s. 290; T.A. Romein, *Naamlijst der predikanten, .. in de Hervormde gemeenten van Friesland*. Leeuwarden 1886, s. 137 en 456; *Biographisch woordenboek van protestantsche godgeleerden in Nederland*. Den Haag s.j., dl. II. s. 562-563; *Nederland's Patriciaat*, jg. 22 (1935-1936), s. 41, *Album studiosorum academiae Franekerensis I*. Franeker 1968, s. 312 (nû. 11242).
4. J.W. Idema en Th.P.E. de Klerck, *Familieboek Idema. Beschrijving van een familie Idema*. Uitgegeven in 1968 door de familievereniging Idema, s. 18.
5. R. Visscher, *Catalogus der Stedelijke Bibliotheek van Leeuwarden*. 's-Gravenhage 1932, s. 108.
6. E. Verwijs en J. Verdam, *Middelnederlandsch Woordenboek IX*. 's-Gravenhage 1929, kol. 2459.